

úspěšnosti — snad právě ona snese méně než co jiného nesoustředěné rozšlapávání komické trapnosti.

Ačkoli to nebyl žádný záměr, koukám, že se mi tu nahromadila pod rukou čtveřice venkoncem dost usedlých divadelních legrací. Snad abych se las-kavému čtenáři opravdu za takovou neangažovanost tématu omluvil. Nejsou však tyto legrace daleko nezbytnější součástí našeho života než mnohé jiné jevy, o nichž se dočítá?

Jindřich Černý

MODERNÍ DUCHOVNÍ SKUTEČNOST A MARXISMUS

Nová kniha Roberta Kalivody (Moderní duchovní skutečnost a marxismus, nakl. Československý spisovatel, edice Otázky a názory sv. 69, Praha 1968, 152 stran) znovu potvrzuje, že její autor patří k vyhraněným osobnostem české marxistické filosofie. V rámci destalinizovaného marxismu, vedle marxistické filosofie praxe a pokusů o marxistické vyrovnání s existencialismem a fenomenologií a vedle snah o marxistickou verzi *philosophy of science* představuje Kalivoda osobitý, samostatný typ „dialektické teorie lidské existence“; v ní se na půdě autenticky marxistické (zahrnující z klasického marxismu nejen Marxe, ale též Engelse a Lenina) integrují tradice české a světové meziválečné avantgardy, teorie Freudovy a tradice revolučně romantického libertinismu (zejména v tomto ohledu existuje vnitřní souvislost mezi dřívějším Kalivodovým spísem Husitská ideologie a recenzovanou prací). Tento široce založený interpretační projekt, maximálně věrný klasickému marxismu a zároveň maximálně otevřený soudobé vědě a duchovní kultuře, znamená svébytný přínos nejen v rámci českého marxistického myšlení, nýbrž také z hlediska diferenciací evropského marxismu. Není náhodné, že vedle československého uznání (např. v podobě ceny ČSAV v květnu 1969) vzrůstá zájem o Kalivodovu práci také v zahraničí: jednotlivé studie obsažené v knize vyšly již v Rakousku, Jugoslávii, Francii, NSR a Španělsku, překlady celé knihy připravují se ve Francii, NSR, Jugoslávii a Itálii.

Kniha se skládá ze tří relativně samostatných studií (Dialektika strukturalismu a dialektika estetiky, Marx a Freud, Marxismus a libertinismus), které vyjadřují širší tematiky, zároveň však její hlubokou vnitřní souvislost. Dialektika „formálních“ postupů strukturalismu v analýze ryze estetických kategorií (kterou Kalivoda osvětluje zejména na rozboru díla J. Mukařovského a K. Teiga) vede k pochopení významu mimoestetických funkcí umění, zejména k nezbytnosti počítat s antropickou a společenskou dimenzí kultury; v této věci nelze se obejít bez Freuda a bez Marxovy antropologie, ve které jsou četné Freudovy postřehy anticipovány; kriticky korigované a dále rozvinuté koncepte těchto myslitelů jsou základem, z něhož je možno pochopit význam biopsychické vrstvy lidské existence (vrstvy, kterou podle Kalivody filosofové praxe opomíjejí), roli pudových sil hladu a sexu, konkrétní dialektiku člověka v dějinách, vznik a funkce kultury, hlouběji porozumět lidské agresivitě a útlaku i konstituovat marxistickou teorii svobody; toto pojetí svobody navazuje na revolučně romantický libertinismus, zbavuje ho metafyzičnosti a v jednotě ideje totálního člověka a svobodné lidské volby dává možnost k uplatnění marxistického pojetí svobody, chápané nikoli jako eschatologické „naplnění“ v bezkonfliktní

společnosti ani jako ryze operativní technologie dějin, nýbrž jako trvalý zápas o lidskou seberealizaci, jako zápas, ve kterém komunismus znamená společnost rozvíjející se lidské nerovnosti (nerovnosti ve smyslu překonání egalitářství a otevření prostoru pro plnou individualitu člověka).

Na Kalivodově koncepci, jejíž základní myšlenky a vnitřní souvislosti jsme se pokusili naznačit, je pozoruhodné, že pěstuje marxismus jako sociálně kritickou teorii, aniž opomíjí ryze vědecké přístupy, že integruje strukturalismus, aniž přebírá a-humanistický objektivismus např. L. Althussera, že přijímá Freuda, aniž se stává obětí mechanicismu nebo ahistorismu, že

Kouzlo Nechtěného

Z ankety „Proč mám rád své povolání“, kterou v roce 1924 pořádaly Lidové noviny

N o č n í h l í d a ě

Své povolání mám rád, že je mi dopřáno pozorovat Boží dílo, což není dopřáno mnohým smrtelníkům, protože spí nebo hýří.

P e k a ř

Pekař je první po Bohu. Snad totiž ten starozákonný pekař, co upekł těch pět chlebů, měl také nějaký podíl na zázračném nasycení pěti tisíců lidí na poušti.

K r e j č í

Mám radost, že mou dovedností dělám z křivých lidí rovné.

K o v á ř

Nic mě tak netěší
jak kovářské řemeslo,
ráno vstanu, koně kovám
a při tom si hezky zpívám
ty kovářská živnosti
jsi povoláním radosti
neb co kovář spojí,
to už nikdo nerozdvojí

A lidé se ptají,
proč kováři kořalku pijí,
proto že ze starých věcí
nové dělají,

proto své povolání mám rád,
kdo nevěří přijď se podívat.

V r c h n í p o š t m i s t r

Naše povolání skrývá v sobě nádech dráždivě sladkého: co vnímá svými smysly, nechce vidět, nechce slyšet — posvátné tajemství listovní. A to je ta tajemná krása naší práce.

T o v á r n í d ě l n i c e

Povolání mé mně dovoluje žít i též i nějaké radosti sobě dopřátí. Chrání mě před nedostatkem mnohých potřebných věcí. Také mě chrání před úpadkem mé cti.

Z e m s k ý k a n c e l á ř s k ý o f i c i á l

Mám rád své povolání, že mi dalo poznati zkázu našeho národa: politické strany.

K o m i n í k

Všechno lidé napodobují, řemeslo, spisovatelství, básnictví a tak dále, ale dosud se mi nestalo, aby si někdo za mne vlezl do komína a vy-

zdůrazňuje úlohu biopsychické sféry (a pozitivně oceňuje Engelse), aniž se stává návratem ke stalinskému naturalismu.

Není možné zabývat se tu podrobněji všemi přínosy a podněty Kalivodovy práce ani jejími otevřenými problémy. Pokusili jsme se tu alespoň upozornit na její celkový význam a doložit na příkladu této knihy oprávněnost tvrzení, že marxismus má v konfrontaci s moderní vědou a kulturou otevřené možnosti rozvoje a že by bylo škoda, kdyby absurdita historické situace zastřela myšlenkové hodnoty, které uprostřed situace vznikají, působí a za ni ukazují.

Lubomír Nový

metl jej. Tomu jsem tedy rád, že bez radění a povídání mohu klidně pracovat jako svůj pán.

Obchodní příručí

Mám své zaměstnání rád, protože žítí jest tak krásné. *Musím* je mít rád, neboť jinému nerozumím.

Obchodník

Mám rád své povolání proto, že mně umožňuje být lehko živ na útraty jiných, a jednou mi dovolí přechod k povolání rolnickému, kde budu živ ze své vlastní síly a budu moci mluvit pravdu.

Šéf hedvábnického velkozávodu

Ve svém povolání vidím spolupráci při vybudování světa v umělecké dílo.

Majitel kočovného kina

Moje povolanie ako kinomajitel mám rád preto 1. že som si s chudoby s nim pomohol k väčšiemu majetku a vela dobre mu rozumiem! 2. že včul kedy už neide, ho nemôžem predať a preto ho musím mať rád!

Oficiál důchodkové kontroly

Ten český inženýr, jenž staví po celém světě, ten náš básník, učenec nebo muzikant chodil do české školy, učil ho učitel za peníze, to jest za daně námi vymáhané. Od našich lidí také lidstvo něco má.

Umývač mrtvol

Já, prostý člověk, jsem pojednou přitážen z venku na scénu, abych vykonal svoji práci, abych umyl schránku těla, která bývala středem péče a případně i obdivu, kterou já nyní umyji. Neštítím se této práce, neboť zadostiučněním je mi právě to bezvládné tělo. Jak je vše pomíjející, kde jsou jeho sny, jeho práce, nedotknutelnost, velebnost a hrůza. Já prostý muž mám nyní ve svých rukách jeho tělo.

Dělník

První má práce námezni. Byla mlýn bylo mě 8–9 rok (nini 50) ale dělal jsem jak starší abych vydělal co oni, a to ve mně rostlo i dále jako zednický tovaryš i průmyslový pomocník, kde práce, tam je i život, kde práce a život tam se i rodí i umírá, krátce řečeno Pánové ve třech slovech

Žije se, Rodí se, a Umírá se.